

Alexandra Viktoria Martines
Arkadiusz Woźniak
Łukasz Jędrzejski
Szczepan Czarnecki

Sprawozdanie z Kongresu Inicjatyw Europy Wschodniej (edycja VI) Lublin, 25–26 września 2017 roku

VI edycja, którą wpisano w obchody 700-lecia nadania praw miejskich miastu Lublin rozpoczęła się uroczystym wręczeniem przyznanej Miastu Lublin nagrody Europy za aktywne promowanie europejskich ideałów. Nagrodę wręczoną przez przedstawicieli Rady Europy: Serhiia Kirala oraz Andrzeja Wojtyłę, odebrał Prezydent Miasta Lublin Krzysztof Żuk oraz Przewodniczący Rady Miasta Piotr Kowalczyk.

Po uroczystym wręczeniu nagrody odbył się wykład inauguracyjny „Krymski wymiar przyszłości Ukrainy i Europy” wygłoszony przez Przewodniczącego Medżlisu Tatarów Krymskich na Ukrainie Renata Chubarova. Podczas wykładu polityk odniósł się do aktualnej sytuacji społeczno-politycznej na Ukrainie. Odwołał się on do okresu II wojny światowej oraz kształtowania się pokoju w Europie. Sytuację na Ukrainie określił „nową Jaftą”, odnosząc się do podstaw sprawiedliwości.

Po wykładzie inauguracyjnym odbył się panel otwierający „Współpraca międzynarodowa jako czynnik stabilizacji i rozwoju regionu”, w którym udział wzięli: ambasador Kazachstanu Murgulan Baimukhan, omawiający współpracę Polski i Kazachstanu, a także sukcesy w ramach rozwoju współpracy gospodarczej; ambasador Mołdawii Iurie Bedrug, który podkreślił znaczenie współpracy regionalnej w rozwoju gospodarczym i relacjach międzynarodowych. Senator Rzeczypospolitej Bogdan Klich stwierdził, że skończył się dobry czas w polityce międzynarodowej i wskazał na problem końca demokracji liberalnej, poruszył także problemy dotyczące współczesną Europę oraz świat, tj. terroryzm międzynarodowy i próby zakłócenia europejskiego porządku; podkreślił znaczenie współpracy regionalnej w budowie bezpieczeństwa międzynarodowego. Senator RP profesor dr hab. Waldemar Sługocki w swoim wystąpieniu wspominał o ustawie o samorządach gminnych, powstaniu euroregionów, polskim samorządzie oraz wsparciu i znaczeniu regionu w relacjach międzynarodowych. Małgorzata Gosiewska również podkreśliła znaczenie samorządu w rozwoju gospodarczym. Poseł do PE Krzysztof Hetman wskazał natomiast na problemy rosnącej radykalizacji w kon-

tekście nacjonalizmu, wzrost ksenofobii i potrzebę budowy dialogu. Ambasador RP na Ukrainie Jan Piekło poruszył problem uchodźców wewnętrznych na Ukrainie, a także rolę samorządu w rozwiązywaniu problemu, w tym pomocy Polski dla Ukrainy. Podkreślił również, że Partnerstwo Wschodnie to dorobek nas wszystkich.

Po przerwie rozpoczął się panel ekspercki pod tytułem „Reforma służb drogowych Ukrainy i tworzenie jakościowych połączeń z Polską”. Udział w panelu wzięli: Sławomir Nowak, szef Państwowej Agencji Drogowej Ukrainy Ukrawtodor, oraz Stanisław Żmijan, poseł na sejm RP.

Następnie obrady panelowe toczyły się w kilku równoległych liniach programowych organizowanych przez partnerów kongresu. Poszczególne linie programowe dotyczyły m.in.: organizacji współpracy gospodarczej i rozwoju, demokracji lokalnej, innowacji i biznesu, turystyki, relacji trójstronnych między państwami Niemcami, Polską i Ukrainą, polityki i bezpieczeństwa.

W ramach bloku tematycznego „Polityka i Bezpieczeństwo” zorganizowano panele dyskusyjne. Pierwszy z nich nosił tytuł: „Geopolityczne orientacje państw w Europie Wschodniej”, wzięli w nim udział: dyrektor Centrum Europy Wschodniej prof. dr hab. Walenty Baluk z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, prof. dr hab. Marek Pietraś z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, pełniący rolę moderatora. Referat wprowadzający wygłosił prof. dr hab. Hryhoryi Perepelytsia z Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. T. Szewczenki. W przedstawionym referacie wskazał na problem niestabilności w regionie Nowej Europy Wschodniej. Prof. Perepelytsia przedstawił problem niestabilności regionu Europy Wschodniej i rozdzielania Europy na trzy wielkie regiony, scharakteryzował zmiany, jakie zaszły w Europie Środkowo-Wschodniej w okresie transformacji ustrojowej i powstania tak zwanej strefy buforowej. Ukazał także zjawisko wojny hybrydowej silnie destabilizującej region i potrzebę utrzymania statusu quo oraz zwrócił uwagę na brak strategii politycznej Europy Zachodniej, co *de facto* stanowi sukces polityki realizowanej przez Federację Rosyjską.

Paniści, m.in. prof. dr hab. Revaz Jorbanadze z Gruzińskiego Państwowego Uniwersytetu, prof. dr hab. Agnieszka Legocka z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, prof. dr hab. Mychallo Nahornyak z Podkarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. W. Stefanyka, prof. dr hab. Natallya Rotar z Czerniowieckiego Uniwersytetu Narodowego im. J. Fedkowycza oraz prof. dr hab. Halyna Helenko z Instytutu Badań Politycznych i Etnonarodowych NANU poruszyli problematykę dynamicznego procesu, jakim jest kształtowanie się ładu międzynarodowego. Przedstawiono znaczenie geopolityki w przestrzeni fizycznej oraz spróbowano ukazać kierunki realizowanej geopolityki w Gruzji, Mołdawii, na Ukrainie i Białorusi, a także zmiany preferencji geopolitycznych w wybranych państwach i ich strategiczne znaczenie w polityce europejskiej. Wykazano na to, jak duże znaczenie dla dyskursu geopolitycznego mają: tożsamość kulturowa, kultura strategiczna oraz determinanty historyczne.

W kolejnym panelu pt. „Interesy mocarstw w Europie Środkowej i Wschodniej” udział wzięli dr Wojciech Konończuk, dr Anna Dyner oraz dr Ihor Hurak. W swoim wystąpieniu dr Konończuk mianem mocarstw określił trzy państwa: Federację Rosyj-

ską, USA oraz Niemcy, zaznaczył jednak, iż jest to liczba minimalna. Krótko zdefiniował cele poszczególnych państw. W Rosji cele te określił jako niezmiennie, ewolucji podlegała natomiast taktyka. Wyszczególnił błędy tego państwa w kontekście wojny na Ukrainie, które wydatnie go osłabiły. Jako niepoprawne wskazał założenie, że Donbas i cały południowy-wschód to nie jest Ukraina i stąd szybko i skutecznie będzie można przeprowadzić ofensywę na tych ziemiach, m.in. wskutek poparcia miejscowej ludności. Zdaniem analityka władze rosyjskie założyły upadek władz ukraińskich, które wyłoniono już po wydarzeniach na Majdanie. Zakładano także brak reakcji państw szeroko rozumianego zachodu, co wedle analityka się nie ziściło. Dowód na to mają stanowić sankcje, jakie nałożono na FR. Stany Zjednoczone Ameryki „zrobiły to, co powinny”. Dr Ihor Hurak jednoznacznie krytycznie ocenił nałożenie sankcji, które nie niosą za sobą nic pozytywnego. Rosja w dającym się przewidzieć najbliższym czasie nie opuści Krymu, który traktuje jako integralną część swego terytorium. Wykorzysta porozumienia, które są dla niej korzystne. Dr Anna Dyer zaprezentowała miejsce Białorusi w polityce mocarstw. Skupiła się na miejscu Rosji i Chin z regionie kształtowanym na podstawie stosunków z Białorusią. Z uwagi na niewielką intensywność pominięto Stany Zjednoczone Ameryki. Podkreślono zręczną politykę władz białoruskich opartą na pragmatyzmie i dbałości, aby utrzymywać równowagę pomiędzy dwoma silniejszymi państwami. Jednocześnie możliwość zbliżenia Białorusi z jednym z wyżej wymienionych mocarstw kosztem drugiego jest ważnym instrumentem nacisku i budowania swej pozycji względem zarówno Chin, Rosji i państw całego regionu. Zaznaczono krytycyzm Aleksandra Łukaszenki wobec aneksji Krymu i fakt, iż na Białorusi toczyły się negocjacje w sprawie zakończenia konfliktu. Wyeksponowano zapewnienie komfortowych warunków do negocjacji w Mińsku dla wszystkich stron konfliktu.

Podczas panelu dyskusyjnego „Szara strefa bezpieczeństwa w Europie Wschodniej” poruszono problem bezpieczeństwa Europy Wschodniej. W panelu udział wzięli: dr hab. Agata Włodkowska-Bagan z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, prof. dr hab. Paul Kalinichenko z Narodowego Uniwersytetu Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Moskwie, prof. dr hab. Sergiy Fedunyak z Czerniewickiego Uniwersytetu Narodowego im. J. Fedkowycza, prof. dr hab. Wasyl Klymonczuk z Podkarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. W. Stefanyka, doc. Olena Hylko z Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. T. Szewczenki. Panel moderował dr. Jakub Olchowski z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Panel ten poruszył problematykę kształtowania się polityki bezpieczeństwa w Europie Wschodniej po upadku Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Omówiono problemy wynikające z powstania tzw. szarej strefy bezpieczeństwa i czynniki nań wpływające. Paneliści wskazali na znaczenie kultury strategicznej, kontekstu kulturowego, uwarunkowań emocjonalnych oraz pamięci zbiorowej w kształtowaniu się polityki bezpieczeństwa w regionie oraz znaczenia polityki realizowanej przez Federację Rosyjską w konsolidowaniu świadomości strategicznej państw Europy Wschodniej.

Panel dyskusyjny „Niemcy–Polska–Ukraina – historia” został zorganizowany przez Fundację Konrada Adenauera (KAS), Instytut Nauk Politycznych i Spraw Międzynaro-

dowych KUL, Wschodnioeuropejską Sieć Uniwersytetów. Prof. dr hab. Klaus Ziemer w swoim wystąpieniu zaprezentował problematykę ukraińską w niemieckich mediach, gdzie nie jest ona silnie obecna. Z większą uwagą odnoszą się do niej środowiska akademickie oraz polityczne. Co dwa tygodnie jest wydawane pismo poświęcone Ukrainie. O politycznym aspekcie Ukrainy w dwustronnych stosunkach z Niemcami i pewnym zobowiązaniu Niemiec w stosunku do Ukrainy najczęściej na forum parlamentu wypowiadają się Zieloni. Ukraina pojawiła się w świadomości społecznej dopiero po Majdanie (rewolucji godności). Zdecydowanie na wyższym poziomie jest wiedza na temat historii Polski, m.in. za sprawą współpracy historyków. Duży mankament to brak wiedzy o powstaniu warszawskim. Ks. dr Bogdan Prach poruszył temat kontekstu historycznego i tego, że Ukraina nie chce żyć historią, ale jest w niej niestety zanurzona. Dr hab. M. Szumiło przedstawił politykę wobec Ukrainy i Niemiec z perspektywy Instytutu Pamięci Narodowej, wspominał o problemach w kwestii poszukiwania pomników. Dr Łukasz Adamski za szczyt problemu uznał rzeź wołyńską. W dyskusji uznano za konieczne natychmiastowe jej potępienie, sformułowano krytyczne opinie na temat frymarczenia historią w celach politycznych. Podsumowania dokonał prof. dr hab. Andrzej Gil, podkreślając pewne problemy, jakie napotykają badacze na przykład przy liczeniu ofiar różnych zbrodni.

Panel dyskusyjny „Odnawialne źródła energii, atom, gaz, węgiel” odbywający się w ramach bloku panelowego „Innowacje i biznes” zgromadził takich prelegentów, jak: pan Marcin Kapkowski – Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., Wasyl Poluyko – Wiceminister Ochrony Środowiska Ukrainy, Rafał Zgórzak – Instytut Badań i Rozwoju Nauk Prawnych i Ekonomicznych Eurostrateg. W ramach panelu poruszono problematykę dotyczącą kwestii energii ze względu na jej źródła, znaczenie oraz możliwe wykorzystanie.

Kongres Inicjatyw Europy Wschodniej jest jedyną w Polsce platformą dyskusyjną na tak szeroką skalę, podczas którego można wysłuchać ekspertów z zakresu bezpieczeństwa, biznesu, kultury i wielu innych, podzielić się doświadczeniem oraz wspólnymi siłami wypracować mechanizmy dla dalszej bardziej efektywnej współpracy w regionie Europy Wschodniej.